

Bevarandeplan Natura 2000

(Enligt 17 § förordningen om områdesskydd 1998:1252)

Storumrådet Fjornshöjden, Eda och Årjäng kommuner, Värmlands län

Områdeskod och namn:	SE0610149 Storumrådet Fjornshöjden
Mittpunktskoordinat:	1287010 - 6613640
Totalareal:	284,70 ha
Områdestyp:	Området är utpekad enligt Fågeldirektivet.
Ägandeförhållanden:	Privata markägare
Fastställd av Länsstyrelsen:	2010-12-16
Uppdaterad senast:	2010-12-16

Beskrivning av området

Storumrådet Fjornshöjden ligger i ett mycket kuperat landskap, och karaktäriseras av långsmala sprickdalar i nord-sydlig till nordost-sydvästlig riktning med mellanliggande höjdryggar. De enskilda höjdryggarna har en söndersprucken yta med gott om svackor, lodytor och små bergsknallar. Sprickdalarna är smala, ofta med myrdråg, sumpskogar eller små bäckar i dalbotten.

Inom Natura 2000-området finns flera närläggna gammelskogar. Flera av de gamla naturskogsartade bestånden karaktäriseras av 10-30 % inslag av gamla lövträd, ofta bestående av asp, som under sig har en tät och likåldrig självgallrande granskog. Brandljud, kolrester i markskiktet, ett tunt lätt uttorkat markskikt och lövrika gamla naturskogsbestånd indikerar ett landskap som präglats av brand. Några av storumrådets totalt 13 delområden består idag av brandfält och lövbrännor. Tre av områdets brandfält har bildats efter 1990. Två av dessa är resultat av naturvårdsbränningar och det tredje är resultat av en naturlig brand 1993.

Storumrådet Fjornshöjden med dess gammelskogar, brandfält, lövbrännor och våtmarker har en rik barrskogsfågelfauna med god representation av lövträds-gynnade arter. Samtliga i Sverige förekommande arter av hackspettar har funnits i området. Sedan några år tillbaka saknas dock den vitryggiga hackspetten. Storumrådet hyser ett flertal spelplatser för tjäder, samt en relativt god förekomst av järpe och orre. Andra arter som upptagits i EU:s fågeldirektiv och som finns i området är bivråk, spurvuggla och pärluggla.

Ingående arter enligt fågeldirektivet

Bakgrunden till utpekandet av Natura 2000-området, 1998, var att området värderades som nationellt betydelsefullt för förekomst och häckning av arterna *järpe*, *gråspett*, *spillkråka* och *vitryggig hackspett*. Därutöver var området av viss betydelse för en rad andra av Fågeldirektivets arter (bivråk, spurvuggla, pärluggla, tretåig hackspett, tjäder, orre), varför även dessa finns omnämnda i detta dokument. Dessa arter omfattas dock inte av kravet på uppföljning och omnämns således inte i områdets bevarandemål. Vid tillståndsprövning ska likväl samtliga listade arter beaktas.

Artkod	Artnamn
A072	Bivråk <i>Pernis apivorus</i>
A104	Järpe <i>Bonasia bonasia</i>
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>
A217	Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>
A223	Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>
A234	Gråspett <i>Picus canus</i>
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>
A239	Vitryggig hackspett <i>Dendrocopous leucotos</i>
A241	Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>
A409	Orre <i>Tetrao tetrix</i>

Bevarandesyfte och bevarandemål

Syftet med Natura 2000-området *Storområdet Fjornshöjden* är att bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för *järpe*, *gråspett*, *spillkråka* och *vitryggig hackspett* på nationell nivå. För att uppnå gynnsam bevarandestatus krävs att nationella bevarandemål uppfylls. För att detta Natura 2000-område ska bidra till att uppnå gynnsam bevarandestatus för listade fågelarter krävs det att nedanstående bevarandemål uppfylls. Då bevarandemålen uppnås anses områdets fågelarter ha ett gynnsamt tillstånd.

Art	Bevarandemål
Järpe (A104) Gråspett (A234) Spillkråka (A236) Vitryggig hackspett (A239)	Områdets skogsbestånd ska bestå av både blandskog och lövträdsbestånd. Generellt sett ska lövträdsandelen i området vara hög. Minst hälften av skogsarealen ska bestå av lövträdsbestånd. Skogen ska vara rik på strukturer som död ved i olika former, hålträd samt gamla och grova träd. Arealen mossar och kärr ska bibehållas. Storområdets variationsrika miljö ska erbjuda häckningsplatser, spelplatser, gömslen samt platser för födosök för de utpekade fågelarterna. Arterna ska förekomma i området.

Beskrivning av utpekade arters livsmiljöer

Storområdets delområden ska bidra till en god livsmiljö för listade fågelarter. Delområdena ska erbjuda platser med häckningsmöjligheter, spelplatser, gömslen samt platser för födosök. Nedan beskrivs arternas krav på livsmiljöer.

A072 Bivråk

Bivråken häckar i småbrutna blandskogslandskap i närheten av sjöar. Förekomst av äldre och luckiga skogsbestånd med ett stort inslag av bryn, gynnar förekomsten av getingar vars larver bivråken föder upp sina ungar med. Äldre skog med stort inslag av lövträd och med närhet till sumpskog, kärr och andra våtmarker är fördelaktigt under försommaren då bivråken till stor del livnär sig på småfågelungar, men även av grodor och insektslarver. Flyttfågel.

Hackspettarna - A236 spillkråka, A234 gråspett, A239 vitryggig hackspett och A241 tretåig hackspett

Gemensamt för hackspettarna är att de kräver god tillgång till vedlevande insekter. Skogsbrand har historiskt sett spelat en viktig roll för dessa arter – på kort sikt genom brandfältens insektsrikedom och på lång sikt genom bildandet av de lövträdsrika bestånd som utvecklas efter brand. God förekomst av lövträd, både i form av levande träd och i form av död ved är viktigt för hackspettarna, speciellt för den vitryggiga hackspetten. Lövträden utgör ofta viktiga platser för födosök men har även en viktig roll som boplatser. Spillkråkan kräver relativt grova träd för att hacka sina bohål i. Vad gäller död ved i den vitryggiga hackspettens häckningsrevir tyder undersökningar på att 20-25 % av virkesförrådet bör utgöras av död ved. Hackspettarna är huvudsakligen stannfåglar.

Ugglorna – A223 pärluggla och A217 sparvuggla

Ugglorna kräver lämpliga boplatser i form av gamla bohål från främst större hackspett (sparvuggla) eller spillkråka (pärluggla). Båda arterna är beroende av god tillgång på föda i form av smågnagare och småfåglar. Sparvugglan häckar främst i gammal granskog med stort lövinslag, medan pärlugglan även häckar i tät granskog. Ugglorna är huvudsakligen stannfåglar.

Skogshönsen – A104 järpe, A108 tjäder och A409 orre

Järpen föredrar äldre, flerskiktade och luckiga naturskogar med inslag av lövträd. Vintertid är knoppar och hängen av björk, al, sälg och vide en viktig del i födan. Närhet till fuktiga miljöer med god tillgång på insekter är speciellt viktigt för arten sommartid.

Tjäder kräver större sammanhängande skogsområden, 300-400 ha, som innehåller en variation ifråga om olika successionsstadier av skog samt förekomst av våtmarker. Tjäders föda utgörs av diverse växtdelar men den äter också insekter. Under vintern utgör tallbarr och tallskott den huvudsakliga födan. Tjädern är starkt knuten till speciella spelplatser. Spelplatserna utgörs ofta av gammal högstammig och måttligt gles tallskog.

Orren förekommer ofta på myrar och myrarnas närmaste omgivning samt på tidiga successioner efter hyggen och skogsbränder. Liksom för de övriga skogshönsen är tillgången

på insekter viktiga för kycklingarnas överlevnad. Björkknoppar är viktig diet under vintern. Skogshönsen är stannfåglar.

Hotbild - vad kan påverka Natura 2000-området negativt?

Det största hotet mot ingående fågelarter är produktionsinriktat skogsbruk. Skogsbruket medför framförallt fragmentering av skogslandskapet och minskning av gammal naturskogsartad skog. Avsaknad av skogsbränder och andra naturliga störningar medför även att inslaget av lövträd och andra viktiga strukturer som exempelvis brandpräglade träd minskar eller försvinner helt från skogsbestånden. Produktionsinriktat skogsbruk och avsaknad av naturliga störningar medför således brist på lämpliga livsmiljöer för de utpekade arterna. Dessa skogar saknar lämpliga boplatser och god tillgång på föda.

Bevarandeåtgärder och gällande bestämmelser

För att de utpekade fågelarterna i *Storområdet Fjornshöjden* ska uppnå och bibehålla ett gynnsamt tillstånd krävs en kombination av både riktade, områdespecifika bevarandeåtgärder samt bestämmelser i form av befintliga lagar, beslut, avtal m.m.

Bevarandeåtgärder

Större delen av Natura 2000-områdets delområden är idag undantagna från produktionsinriktat skogsbruk och omfattas av naturreservat, biotopskydd eller naturvårdsavtal. Syftet med dessa områdesskydd är att bevara och nyskapa naturvärden kopplade till naturtypen västlig taiga. Detta sker både med passiva åtgärder (t ex lämna naturskogsliknande områden orörda) och aktiva åtgärder (t ex öka lövträdsandelen genom gallring/plockhuggning av gran, naturvårdbränning, stängsling mm).

Ett fåtal mindre delar inom Natura 2000-området omfattas inte av områdesskydd. Det vill säga att de inte omfattas av naturvårdsavtal, biotopskydd eller naturreservat med bestämmelser om lämplig skötsel för storområdets fågelarter. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har efter samråd bedömt att naturvårdsavtal troligen är det mest lämpliga områdesskyddet för de små delområdena inom Storområdet Fjornshöjden. Några av delområdena kan eventuellt vara lämpade för bildande av biotopskydd eller naturreservat.

Under de närmaste åren kommer Skogsstyrelsen att prioritera arbetet med naturvårdsavtal i Storområdet, både vad gäller upprättande av nya avtal där tidigare avtal har upphävts på grund av markägarbyte, men även ombildande av befintliga avtal så att dessa är knutna till fastigheten vid framtida ägarbyte. Tre av de befintliga naturvårdsavtalen i området upprättades före 1999. Naturvårdsavtal upprättade före 1999 skiljer sig från senare upprättade naturvårdsavtal genom att avtalet inte följer med fastigheten vid markägarbyte. Detta medför att delområden med naturvårdsavtal som bedöms ha ett fullgott skydd idag blir föremål för utredning av lämplig skyddsform längre fram vid eventuella ägarbyten samt då avtalen löper ut.

Storområdets delområden utgör tillsammans med andra skyddade områden (naturreservat, Natura 2000-områden, biotopskydd med flera) i trakten värdekärnor i ett i övrigt brukat skogslandskap. Delområdena kan inte ensamt uppfylla alla krav som fågelarterna ställer för att

fortleva. För att tillfredställa fåglarnas krav krävs en god tillämpning av *miljövårdshänsynen* vid skogsbruksåtgärder inom de skogsbestånd som finns i det omgivande landskapet.

Förslag på åtgärder och miljövårdshänsyn som gynnar utpekade fågelarter

	bivråk	järpe	tjäder	orre	sparvuggla	pärluggla	spillkråka	gråspett	vitryggig hackspett	tretåig hackspett
Avsätt bestånd för fri utveckling		X	X		X	X	X	X	X	
Avsätt oskötta lövträdsrika miljöer, ex vid vattendrag		X							X	
Spara grova lövträd och träd av hög ålder			X		X	X	X	X	X	
Spara döda och döende träd							X	X	X	
Spara hålträd och andra lämpliga boträd					X	X	X	X	X	
Ringbarka träd för att påskynda bildandet av död ved och tillgången på vedlevande insekter							X		X	
Höjkapa lövträd träd för att påskynda bildandet av död ved och tillgången på vedlevande insekter							X		X	X
Bevara lövträdsinslag i barrbestånd under hela beståndets tillväxttid	X	X	X	X	X		X	X	X	X
Ersätt inte lövskog med barrskog	X	X		X			X	X	X	X
Röj bort gran i tall- och lövträdsbestånd	X	X		X				X	X	X
Spara evighetsträd av tall						X	X			
Begränsa hyggesstorleken		X	X							
Sätt upp holkar vid brist på naturliga boplatser					X	X				
Stängsla in bestånd för att gynna lövträdsföryngring*		X						X	X	X
Naturvårdsbränning*							X		X	X

* Det finns bidrag att söka hos Skogsstyrelsen för att sätta upp stängsel för att säkra lövträdsföryngring samt bidrag för att genomföra naturvårdsbränningar eller andra långtgående naturvårdsåtgärder.

Gällande bestämmelser 2010

Utöver tidigare nämnda bevarandeåtgärder finns nedanstående bestämmelser som på olika sätt bidrar till att bevarandemålen för listade fågelarter i *Storområdet Fjornshöjden* uppfylls och att arterna därmed erhåller gynnsamt tillstånd.

- Tillståndsplikt gäller enligt 7 kap 28 a § miljöbalken för åtgärder eller verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. I detta område ska markägare kontakta Skogsstyrelsen vid samtliga skogsbruksåtgärder, undantaget åtgärder som utförs enligt gällande naturvårdsavtal, biotopskydd eller naturreservat, för bedömning av om åtgärden är tillståndspliktig. Om åtgärden är tillståndspliktig ska tillstånd sökas hos Länsstyrelsen.
- Beslut och skötselplan för naturreservatet Brännan. Beslutat 2002-06-25.

- Beslut och skötselplan för naturreservatet Håltebyns brandfält. Beslutat 1998-11-02.
- Beslut och skötselplan för naturreservatet Deletjärnsåsen. Beslutat 1998-12-09.
- Bevarandeplan för Brännans Natura 2000-område. Fastställd 2006-03-15.
- Bevarandeplan för Natura 2000-området Håltebyns brandfält. Fastställd 2006-03-15.
- Bevarandeplan för Natura 2000-området Deletjärnsåsen. Fastställd 2006-03-15.
- Biotopskydd (Dnr 1997:13 samt Dnr 1997:14 Skogsstyrelsen)
- Naturvårdsavtal (Dnr 1995:1012, Dnr 1997:1026 samt Dnr 1997:1017 Skogsstyrelsen)
- Det är tillståndsplikt för markavvattning (11 kap 13 § miljöbalken).
- Hela Natura 2000-området omfattas av Riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken.
- Bivråk, sparvuggla, pärluggla, gråspett, spillkråka, vitryggig hackspett och tretåig hackspett är fredade (3 § jaktlagen 1987:259). Fredningen gäller även arternas ägg och bon.
- Järpe, tjäder och orre får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905). Övriga tider på året är de fredade (3 § jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller även arternas ägg och bon.
- Bivråk, sparvuggla, pärluggla och vitryggig hackspett tillhör statens vilt. Exemplar som omhändertas eller påträffas döda eller dödas tillfaller staten (33 § jaktförordningen 1987:905).
- Förbud mot att avsiktligt störa fåglarna under deras parnings-, uppfödning- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområde eller viloplats (1 a § Artskyddsförordningen).
- Förbud mot att förvara levande exemplar av bivråk, järpe, tjäder, sparvuggla, pärluggla, spillkråka, gråspett, vitryggig hackspett, tretåig hackspett och orre (Artskyddsförordningen (1998:179)).
- Import och export samt försäljning av bivråk, sparvuggla, pärluggla, gråspett, spillkråka, vitryggig hackspett och tretåig hackspett får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket (rådets förordning (EG) nr 338/97).
- Förbud att importera, exportera eller sälja levande eller döda exemplar av järpe, tjäder och orre som är olagligt fångade eller olagligt dödade i Sverige (Artskyddsförordningen (1998:179)).
- Bivråk, tjäder, sparvuggla, pärluggla, gråspett, spillkråka, vitryggig hackspett och tretåig hackspett är upptagna i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).
- Järpe och orre är upptagna i bilaga III i Bernkonventionen.
- Bivråken är upptagen i appendix 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter)

Bevarandestatus idag

Nationell bevarandestatus för ingående fågelarter

A072 Bivråk

Bivråken häckar i samtliga län utom på Gotland. Det svenska beståndet har minskat mer eller mindre kontinuerligt under minst 30 års tid. Populationsstorleken är mycket svårbedömd, men gissningsvis har vi högst 5 000 par i landet. Det europeiska beståndet utanför Ryssland är uppskattat till 34 000–48 000 par. Bivråken är rödlistad i Sverige och uppfyller kriterierna för placering under *sårbar* (VU). BirdLife International betecknar Bivråken som *secure* i Europa.

Arten är placerad i SPEC kategori 4, vilket innebär att artens globala population är koncentrerad till Europa och att arten har en tillfredsställande bevarandestatus i området.

A104 Järpe

Den svenska järpepopulationen har uppskattats till drygt 100 000 par. Järpen häckar i samtliga län utom på Gotland. Järpen saknas även på Öland. I starkt fragmenterade skogslandskap med isolerade bestånd mindre än 25 ha saknas i allmänhet järpen. Det svenska beståndet beräknas utgöra cirka 17 % av det europeiska utanför Ryssland. Någon direkt hotbild mot artens fortlevnad i Sverige finns inte.

A108 Tjäder

Den svenska populationen har uppskattats till 84 000 - 110 000 par (1990-talets mitt). Tjädern häckar i samtliga län utom Gotland. På norra Öland försvann de sista tjäderna under 1980-talet. Starka minskningar har under de senaste 30 åren registrerats i Götaland och Svealand och även lokalt i Norrland. Totalt sett bedöms dock inte tjädern vara hotad i Sverige. Den svenska stammen utgör ca 10 % av det europeiska beståndet (inkl. europeiska Ryssland).

A217 Sparvuggla

Sparvugglan häckar i samtliga svenska landskap utom på Öland och Gotland. Arten är vanligast i södra och mellersta Sveriges skogsbygder. Tätheterna avtar norrut och arten är sparsamt till sällsynt förekommande i det inre av Norrland. Det svenska beståndet har beräknats till mellan 12 000 och 16 000 par, vilket utgör bortemot hälften av det samlade europeiska beståndet. Populationsutvecklingen i Sverige är okänd. Huvuddelen av de europeiska sparvugglorna finns i de norra delarna (Norge, Sverige och Finland). Reliktbestånd finns i bergsskogar i Centraleuropa. Artens beståndsutveckling är i princip helt okänd. Flera tecken tyder dock på att det skett en expansion söderut under den senare delen av 1900-talet. BirdLife International listar sparvugglan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

A223 Pärluggla

Pärlugglan häckar i samtliga svenska län, dock ej på Öland. På Gotland häckar ett tiotal par. Beståndet är som starkast i större sammanhängande barrskogsområden och förekomsterna längs kusterna och på de stora slättområdena i södra och mellersta Sverige är svaga. Tätheterna avtar i det inre av Norrland, förmodligen främst p.g.a. klimatiska orsaker. Det häckande beståndets storlek varierar kraftigt mellan olika år beroende på smågnagartillgången. Under goda år handlar det om i storleksordningen 18 000–24 000 par, och under toppår om ännu mer – kanske uppemot 40 000 par. Pärlugglan är nomadisk över stora delar av den norra barrskogsregionen, varför det är svårt att uttala sig om beståndsförändringar i enskilda länder. Det nordeuropeiska beståndet överstiger förmodligen 30 000 par även under dåliga år, under goda år kan det kanske handla om uppemot 100 000 par. Förutom i norra Europa finns små häckande bestånd i skogs- och bergstrakterna i Centraleuropa, totalt i storleksordningen drygt 10 000 par. BirdLife International listar pärlugglan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

A234 Gråspett

Sedan mitten av 1970-talet har antalet observationer av gråspett sakta men säkert ökat i antal. Häckande bestånd av gråspett finns i O, C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Det häckande beståndets storlek är svårbedömt. En aktuell uppskattning är 700 - 1000 par. Detta motsvarar ungefär 1 % av det samlade europeiska beståndet på cirka 100 000 par. Arten förekommer vida spritt i centrala och östra Europa med särskilt goda bestånd i Tyskland och Rumänien. BirdLife International listar gråspetten som *declining* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att det europeiska beståndet har en otillfredsställande bevarandestatus.

A236 Spillkråka

Spillkråkan häckar i samtliga svenska län, dock fåtaligt i Norrlands inland. Det svenska beståndet uppskattas till i storleksordningen 20 000 - 35 000 par. Detta motsvarar ungefär 10 % av det samlade europeiska beståndet på 200 000 - 265 000 par. Beståndet i södra Sverige förefaller vara tämligen stabilt. Utvecklingen i Norrlands inland är mera osäker, främst beroende på de låga tätheterna och att inventeringsunderlaget är väl litet. BirdLife International listar spillkråkan som *secure* i Europa, men menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande.

A239 Vitryggig hackspett

Från att ha varit tämligen vanlig i början på 1900-talet har populationen av vitryggig hackspett stadigt minskat. Skogsbrukets storskaliga förändringar i skogslandskapet har lett till en kraftig minskning av lövträdsrika skogar samt brist på döende och döda träd. Den kraftigaste populationsnedgången har skett från 1980 och fram till nu. Under denna period har arten minskat från 100-150 par till ett tiotal enstaka individer och med endast två lyckade häckningar i Värmland de senaste fyra åren. Den vitryggiga hackspetten är akut hotad och riskerar att helt försvinna inom de närmaste åren om inte kraftfulla och omedelbara åtgärder utträttas.

Vitryggig hackspett anges som en relativt vanlig häckfågel i östra Europa, med en uppskattad beståndsstorlek på 23 000 - 50 000 par utanför Ryssland och ytterligare något eller några tiotusental par i Ryssland. I Norge finns ett tämligen starkt men minskande bestånd (1 500 par) på Vest- och Sørlandet, där arten häckar i skog längs fjäll- och fjordsluttningar. Den finska populationen var starkt hotad under 1990-talet med endast ett tiotal häckande par. Efter omfattande åtgärdsinsatser och ett visst inflöde från Ryssland ökar nu populationen igen.

Vitryggig hackspett kan uppträda invasionsartat, något som de senaste åren inträffat i Finland under höst och vinter 1993 (ett hundratal fåglar) samt 2008 (600-700 individer). Vid dessa tillfällen har en mängd fåglar även flugit in över Sverige. Sådana rörelser från öster kan bidra till att förstärka det extremt svaga svenska beståndet, och kanske t.o.m. leda till etablering i nya områden. Det har framförts teorier om att arten är något av en nomad, anpassad till att utnyttja döende lövuppslag efter skogsbränder, vilket i så fall skulle kunna förklara varför vitryggig hackspett är mera rörlig än andra lövträdsberoende hackspettsarter.

Vitryggig hackspett är rödlistad i kategorin *akut hotad* (CR) i Sverige. BirdLife International listar vitryggig hackspett som *secure* i Europa, vilket innebär att den anses ha en

tillfredsställande bevarandestatus sett över Europa i sin helhet. I de flesta länder med säkra uppgifter på populations- eller utbredningstrend sker en minskning av arten.

A241 Tretåig hackspett

Tretåig hackspett häckar regelbundet i mellersta och norra Sverige, men är numera ovanlig söder om den biologiska norrlandsgränsen. Häckande bestånd finns i O, E, D, AB, C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD län. Tillfälliga häckningar har konstaterats på Sydsvenska höglandet ner till Hallandsåsen i Skåne. Det svenska beståndet beräknades vid mitten av 1990-talet till mellan 5 500 och 7 500 par, vilket utgör cirka 10 % av det samlade europeiska beståndet på knappt 60 000 par. Arten förekommer främst i den boreala zonen i norra Europa, men reliktbestånd finns i Alperna, Karpaterna och andra bergsområden i Centraleuropa. Det svenska beståndet har minskat kraftigt under hela 1900-talet och i ökande takt efter 1950. Minskningen i de kustnära, av skogsbruk hårdast påverkade delarna av Norrland uppgår förmodligen till minst 80 %. Som en följd av detta har tyngdpunkten i artens förekomst gradvis förskjutits allt längre in mot de klimatiskt mer utsatta och totalt sett mindre produktiva fjällnära skogsområdena.

Tretåig hackspett är rödlistad i kategorin *sårbar* (VU) i Sverige. BirdLife International listar tretåig hackspett som *declining* i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, men att arten inom regionen har en otillfredsställande bevarandestatus.

A409 Orre

Den svenska orrepopulationen har uppskattats till minst 170 000 par (1990-talets mitt). Orren häckar i samtliga län men saknas på Öland där den sista fågeln rapporterades 1969. Många uppgifter från Götaland och Svealand tyder på starkt minskande stammar under 1990-talet. Totalt sett bedöms dock inte arten vara hotad i Sverige. BirdLife International betecknar orren som *sårbar* i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området.

Bevarandestatus för fågelarterna inom Storumrådet Fjornshöjden

Genom fynduppgifter från Artdatabanken, riktade inventeringar, samt observationer från personal från Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen finns kunskap om att järpe, tjäder, sparvuggla, pärluggla, gråspett, spillkråka, tretåig hackspett och orre förekommer i området. Förekomst av bivrak är idag okänd och den vitryggig hackspetten saknas i området. 2006 (mars-april) gjordes en riktad inventering i delar av området med huvudsyfte att dokumentera förekomst av hackspettar. Denna inventering resulterade i ett flertal observationer av tretåig hackspett, spillkråka, orre, tjäder och järpe.

Inventering av vitryggig hackspett sker årligen inom ramen för det nationella åtgärdsprogrammet för arten. Senaste kända fynduppgiften av vitryggig hackspett i området är från 1993, då dokumenterades ett par av arten. I samband med inventeringen 1993 noterades

även ett flertal par av spillkråka, fem par gråspett, minst fem säkra par av tretåig hackspett, häckande sparvuggla samt fyra tjäderlekar.

Länsstyrelsen bedömer att vitryggens krav på livsmiljö inte är uppfyllda i området. Det råder fortfarande brist på strukturer som exempelvis lövträd med riklig insektstillgång, gamla och grova träd samt hålträd. Förutsättningarna för arten på sikt bedöms dock vara goda. Mängden lövträd samt naturskogsartade strukturer som exempelvis död ved bör på sikt öka i området. De åtgärder som gjordes under mitten av 1990-talet i samband med upprättande av en rad naturvårdsavtal, samt några biotopskydd och naturreservat samt därtill riktad rådgivning vid skogsbruksåtgärder, ger goda förutsättningar för att förbättra fåglarnas livsmiljö.

Vad gäller bedömningen av bevarandetillståndet för järpe, gråspett, spillkråka och vitryggig hackspett i området bedöms järpe, gråspett och spillkråka ha gynnsamt tillstånd men den vitryggiga hackspettens tillstånd är icke-gynnsamt.

Uppföljning

För att bedöma ingående fågelarters status krävs uppföljning av uppsatta områdesspecifika bevarandemål. Uppföljningen sker genom att mäta så kallade målindikatorer som ska spegla bevarandemålen. Bevarandemålen preciseras under rubriken *Bevarandesyfte och bevarandemål* tidigare i dokumentet medan målindikatorerna listas i detta avsnitt. Vid uppföljning av bevarandemålen utvärderas även befintliga bevarandeåtgärder för att se om de fyller sitt syfte. Om en befintlig bevarandeåtgärd inte har avsedd effekt kommer åtgärden att justeras och bevarandeplanen uppdateras. Utvärdering av bevarandemålen sker vart 6:e år och nästa utvärdering är 2013.

Målindikator	Uppföljningsmetod	startår	frekvens
Det ska finnas minst 262 ha skog som är rik på strukturer som död ved, hålträd, gamla och grova träd samt lövträd.	Flygbildstolkning och fältbesök. Inventeringen ska genomföras enligt Naturvårdsverkets fastställda metoder. Förslagsvis används manualen för Basinventering av Skog (Naturvårdsverket 2007) alternativt manualen för Uppföljning av Skog, vilken beräknas vara fastställd 2011.	2011-2013	12
Skogsarealen ska bestå av minst 50 % lövskog (> 70 % lövträd) och blandskog (30-70 % lövträd)	Se ovan		12
Arealen mossar och kärr ska bibehållas (22 ha).	Flygbildstolkning i samband med karteringen av skogsbestånden.	2011-2013	12
Järpe, gråspett, spillkråka och vitryggig hackspett ska förekomma i området minst en gång inom en 6 års period.	<i>Förekomstmetoden</i> (Manual för uppföljning av fåglar – skyddsvärda arter ingående i Fågeldirektivets bilaga 1 och Svenska Rödlistan, samt typiska arter inom habitatdirektivet (Naturvårdsverket 2008). Metoden baseras på att i första hand granska inrapporterade fågelobservationer på ArtPortalen. Om observationer saknas från området genomförs en riktad inventering i området för att fastställa förekomst av utpekade fågelarter.	2011-2013	6

Bilagor

1. Avgränsning av Natura 2000-området Storområdet Fjornshöjden
2. Skyddade områden i trakten kring Fjornshöjden. Här visas Natura 2000-områden, naturreservat, biotopskydd och naturvårdsavtal.

Referenser

- Artdatabanken. 2010. *Rödlistade arter i Sverige 2010*.
- Bohlin Johan. 1993. *Naturreservat på landskapsekologisk grund – en artbaserad metodstudie om förhållandet mellan reservatsstorlek och naturvårdsnytta*. Naturvårdsenheten.
- Länsstyrelsen i Värmlands län.
- Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. 1998. *Beslut och skötselplan för naturreservatet Håltebyns brandfält*. Beslutat 98-11-02.
- Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. 1998. *Beslut och skötselplan för naturreservatet Deletjärnsåsen*. Beslutat 98-12-09.
- Länsstyrelsen Värmland, Miljöenheten. 2002. *Beslut och skötselplan för naturreservatet Brännan*. Beslutat 02-06-25.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. *Linjetaxering av hackspettar*.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. *Bevarandeplan för Brännans Natura 2000-område*. Fastställd 2006-03-15.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. *Bevarandeplan för Natura 2000-området Håltebyns brandfält*. Fastställd 2006-03-15.
- Länsstyrelsen Värmland. 2006. *Bevarandeplan för Natura 2000-området Deletjärnsåsen*. Fastställd 2006-03-15.
- Naturvårdsverket. 2007. *Manual för fältinventering i skogshabitat*. Version 5.5.
- Naturvårdsverket. 2008. *Remissversion Manual för uppföljning av fåglar – skyddsvärda arter ingående i Fågeldirektivets bilaga 1 och Svenska Rödlistan, samt typiska arter inom habitatdirektivet*. Version 1.2.
- Naturvårdsverket. 2009. *Åtgärdsprogram för bevarandet av vitryggig hackspett och dess livsmiljöer*. Remissversion.
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A072 Bivråk. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A104 Järpe. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A108 Tjäder. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A217 Sparvuggla. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A223Pärluggla. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A234 Gråspett. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A236 Spillkråka. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).
- Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledning*. A239 Vitryggig hackspett. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).

Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledningar. A241 Tretåig hackspett. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).*

Naturvårdsverket. *Natura 2000- Art och naturtypsvisa vägledningar. A409 Orre. Uppdaterad 03-04-08. (<http://www.naturvardsverket.se>).*

Naturvårdsverket. 1995. *Life News – oktober 1995.*